

Medicínsko-meteorologická predpoveď v Slovenskej republike

Čabajová Zlata, Horecká Viera

EUROREHAB, Neštátne zdravotnícke zariadenie, Bratislava, SR
Slovenský hydrometeorologický Ústav, Bratislava, SR

Náš krátky príspevok venujeme problematike medicínsko-meteorologických predpovedí na Slovensku. Každému - a nemusí to byť práve erudovaný odborník, stačí logicky rozmyšľajúci laik - je zrejme jasné, že k týmto prognózam by sa malo pristupovať mimoriadne zodpovedne. Prognózy musia mať vedecký základ. Týkajú sa predsa zdravia človeka. Naše predpovede boli robené na tomto princípe, na základe dlhoročného výskumu. Nakoľko táto problematika je interdisciplinárna, výsledky výskumu aj formu prognóz sme verejne obhajovali pred príslušnými odborníkmi z viacerých odborov - pred vedeckou komisiou MZ pri skončení každej výskumnej úlohy. Pre mnohorakosť počasia a jeho pôsobenia na ľudský organizmus, ktorý je sám o sebe komplikovaný vo svojich fyziologických aj patologických prejavoch, je veľmi ťažké vyextrahovať samotný vplyv počasia na človeka. Preto pri zavádzaní medicínsko - meteorologických prognóz do praxe, bolo potrebné znovu obhajovať všetky výsledky a postupy, týkajúce sa týchto prognóz pred vedeckou komisiou Ministerstva zdravotníctva. Až potom sme ich mohli postupne publikovať v rôznych masmédiách. Na ich zverejňovanie boli u odborníkov rôzne názory. Mnohí upozorňovali na to, že zverejnené negatívne účinky počasia by mohli u niektorých pacientov vyvolať nepriaznivú reakciu z psychického hľadiska, čo by sa následne mohlo negatívne odraziť na ich zdravotnom stave. Nakoniec prevládol názor, že je lepšie poznať dopredu hroziace problémy a pripraviť sa na ne, napr. mať pri sebe príslušné lieky a podľa možnosti preložiť výraznejšiu fyzickú alebo psychickú záťaž na vhodnejší čas. Čiže medicínsko - meteorologická prognóza je dobrou formou prevencie. Takto to chápala aj väčšina užívateľov. Určitý čas od začatia ich vydávania v r. 1989 fungovali prognózy väčšinou takpovediac k všeobecnej spokojnosti. Potom sa objavili medicínsko-meteorologické prognózy v ČR, a to spolu so stupňami záťaže vplyvom počasia. Slovenským médiám sa to tak zapáčilo, že vyvíjali nátlak na príslušných odborníkov, aby dali k dispozícii tiež niečo podobné. Po zrušení Výskumného ústavu humánnej bioklimatológie v r. 1994 vzniklo neštátne zdravotnícke zariadenie EUROREHAB, ktoré čiastočne prevzalo niektoré aktivity zrušeného výskumného ústavu, medzi inými aj vydávanie medicínsko-meteorologickej prognózy. Odborníci tohto zariadenia nepovažovali číselne vyjadrené záťažové stupne za dobrý nápad, a to z rôznych dôvodov. Chýbal seriózný výskum na určenie týchto stupňov, preto sme sa takémuto zjednodušeniu bránili. V podstate sa ale nič tým nedosiahlo. Neurobili sme to my, urobili to iní. Jeden čas sa objavili v určitej slovenskej televízii dosť zaujímavé indexy, ako napr. index umývania auta, index minisukní, sušenia bielizne a pod. Tak sme rezignovali a začali sme používať tzv. rizikové stupne. **Rizikový stupeň**, ktorý používame, vyjadruje intenzitu meteorologického procesu a príčinu možných zdravotných ťažkostí, nie účinkov, ktorý môže byť na rôznych ľuďoch rôzny, podľa toho, akými chorobami trpia a do akej miery sú citliví na počasie. Na ktorých ľudí vplyva dané počasie priaznivo alebo nepriaznivo, a u koho sa môžu zvýšiť, resp. znížiť zdravotné ťažkosti, vyjadruje práve text biometeorologickej predpovede. Preto nie je správne, keď ľudia z čísla rizikového stupňa usudzujú zhoršenie alebo zlepšenie ich zdravotného stavu. Na Slovensku používame 5 rizikových stupňov: **1** znamená minimálnu resp. slabú záťaž, **2** slabú až miernu záťaž, **3** miernu záťaž, **4** miernu až silnú záťaž, **5** predstavuje silnú záťaž organizmu. A tu sa začali mierne problémy. Ľudia si nevedeli vysvetliť, prečo v istej nemenovanej českej televízii je iný stupeň ako v slovenských masmédiách - v tom čase ešte všetkých, ktoré uverejňovali medicínsko-meteorologickú prognózu. V tom čase už táto prognóza dostala krátky, aj keď nesprávny názov Biopočasie. Po sústavnom vysvetľovaní na všetkých možných fórach, že v Česku majú inú metodiku prognóz a často môžu mať aj iné počasie ako u nás, sa situácia viac-menej „upokojila“. Ľudia to pochopili. Ale niektoré masmédiá, ktoré na jednej strane prejavili záujem o bližšiu informáciu o biopočasí, ale z nejakých dôvodov nemali pre ňu dostatok priestoru, začali používať len rizikový stupeň a doslova nie je v našej moci ich presvedčiť, že je to bez textu veľmi nedostatočná a často aj zavádzajúca informácia. Presnejšie, po čase sa začali objavovať v rôznych médiách rôzne stupne s rôznym textom. Vypátrať pôvodcov týchto prognóz nebolo ľahké, lebo médiá u nás nemusia „prezradiť“ pôvodcu informácie. Niektorých sa ani vypátrať nepodarilo. Niektorí autori prognóz boli síce lekári, ale bez meteorologického vzdelania a s meteorológmi ani nespolupracovali. Ako určovali poveternostné typy, resp. meteorologickú situáciu, to sme sa nedozvedeli. Ďalší autori zas mali meteorologické vzdelanie, ale im chýbali niektoré potrebné medicínske vedomosti. Sme toho názoru, že tu je nutná spolupráca aspoň týchto dvoch odborov. Zaujímavé boli odôvodnenia situácie, kedy sa v jednom dni líšia rizikové resp. záťažové stupne aj o 2 stupne. Vraj nech si pacient vyberie, ktorý stupeň sa mu páči. A možností mal dosť. Na internete sa objavovali takéto perličky: v srdiečku stupeň 1, vedľa neho text „vysoká záťaž“ a pod tým dlhší text, ktorý oznamoval, že počasie dnes spôsobuje ľudskému organizmu len miernu záťaž. Ako bolo už vyššie vysvetlené, jednotka na Slovensku znamená slabú záťaž, mierna záťaž sa

označuje stupňom 3 a pre slovné vyjadrenie „vysoká záťaž“, nemáme u nás žiaden záťažový stupeň. Teda, „všetkým je vyhovie“, nech sa cítia akokoľvek. To je skutočne „presná“ prognóza. Kto je autor tohto skvostu nevieme (naše prognózy sú podpísované), kto ich však publikuje vieme, ale nič s tým nenarobíme. Na základe rôznych znakov predpokladáme, že autorstvo pochádza z ČR. Podobne ako autorstvo biopočasia, vychádzajúceho v novinách Pravda, ktoré sú slovenské. Tu je napr. atmosférický front zo zásady ženského rodu (“atmosferická fronta“) čo je v slovenčine spisovne nesprávne. Vieme tiež, kto poskytuje tieto prognózy, ale opäť sme bezmocní. V Tabuľke prinášame krátku ukážku záťažových, resp. rizikových stupňov v jednotlivých dňoch od 1. 4. 2008, odkedy tieto noviny zmenili dodávateľa. Vo viac ako v polovici dní sa stupne nezhodujú a líšia sa v niektorých prípadoch aj o 2 stupne. To sú len niektoré ukážky, lebo pravdupovediac nemáme čas a už ani chuť sledovať všetky masmédiá, čo, kto a kedy uverejňuje. Je to v súčasnosti neriešiteľná situácia, nakoľko málokto vrcholový manažér masmédií je prístupný k dohode. Je to škoda, lebo výsledky dlhoročného poctivého výskumu skončia na úrovni horoskopov, ak sa neurobí nejaká náprava. Ale aká a ako? To je vlastne otázka, ktorá mala upozorniť na znehodnocovanie práce mnohých odborníkov z oblasti meteorológie a tiež medicíny, na možné dopady na pacientov a možno podnietiť verejnú diskusiu k tejto téme.